

Realizmas

Kilo iš lotyniško žodžio *realis*, reiškiančio *tikras, daiktiškas*. Pradedą formuotis XIX a. III dešimtmetyje

Realizmo atsiradimo veiksniai

- Nepasitenkinimas atsiradusia socialine nelygybe ir iš to kylantys streikai, sukilimai, 1848 m. revoliucijos Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Vengrijoje.
- Dideli gamtos ir istorijos mokslų laimėjimai (Darvino teorija, diskusijos apie gyvūnų kovą dėl būvio; suvokimas, kad istoriją lemia asmenybė, liaudis, ekonominės sąlygos).

Gamtos ir istorijos mokslo laimėjimai veikia literatūrą

- Rašytojams iškyla naujos problemos:
 - Ar gamtos mokslų dėsnius galima taikyti žmogui ir visuomenei?
 - Kokią įtaką žmogui daro aplinka?
 - Nuo ko priklauso žmogaus charakteris, elgesys, psichologija?
 - Ar aplinka atspindi žmogaus charakterį? Ir t.t.

Realizmui atsirasti padeda pozityvizmas

- Ši filosofija teigia, kad moksliniais metodais gautos žinios yra pozityvios (tikros, tikslios, mokslinės).
- Pradininkas O. Kontas.
- Lietuvoje juo labai sekė V. Kudirka.
- Lietuviams didžiausią įtaką darė lenkų pozityvizmas (Ožeškova, Prusas, Senkievičius, Konopnicka).

Principai

1. Aprašant gyvenimą būtina pateikti daug kruopščiai aprašytų detalių. Kodėl?
 - A) materialiuose aplinkos daiktuose rašytojai išvelgia savo personažų jausmų ir charakterio savybių atspindžius.
 - B) žmogiškąją būtį sudaro ne tik minčių pasaulis, bet ir žmogų supanti aplinka: jo namų baldų forma ir išdėstymas, pasirinkti drabužiai, jų spalvos ir t.t.

2. Romane ar apsakyme turi būti charakteris, kurį lemia aplinka.

- Charakterį kuria: a) fizinė išvaizda; b) veido bruožai; c) drabužiai; d) gyvenamoji aplinka; e) elgesys.
- Šis žmogus turi būti individas: pasižymėti specifiniais bruožais, atitinkančiais jo visuomeninę padėtį ir aplinką.
- Kartu šis žmogus privalo turėti tipo savybes.

3. Gyvenimą reikia vaizduoti tokį, koks jis yra. Jei visuomenės gyvenimas sugedęs, realistas turi tik tokį ir vaizduoti. (Prisiminkime: romantikai bėga nuo tokio gyvenimo). Todėl realistai dažnai vaizduoja žemesnius visuomenės sluoksnius ir asocialias žmonių grupes: įtartinus asmenis, vagis, laisvo elgesio moteris ir pan.

- Iš to kyla įvairūs konfliktai:
 - Socialiniai (populiariausi),
 - Psichologiniai,
 - Moraliniai,
 - Buitiniai.

4. Populiariausias laikas- dabartis. Jis paprastai nusakomas labai tiksliai.

Jaučiama ir ateities laiko perspektyva.

Vieta, kur vyksta veiksmas, nusakoma irgi labai tiksliai ir plačiai aprašoma. Ji turi būti tipiška.

Veiksmas aprašomas chronologiškai, vienas įvykis sąlygoja kitą.

5. Pasakojimas turi būti paprastas,
dažniausiai III a.

Pasakotojas visažinis.

Gausu dialogų.

Stiliaus bruožai

- Paprastumas ir aiškumas.
- Objektyvumas.
- Konkretumas.
- Žmogaus poveikslo įvairiapusiškumas.

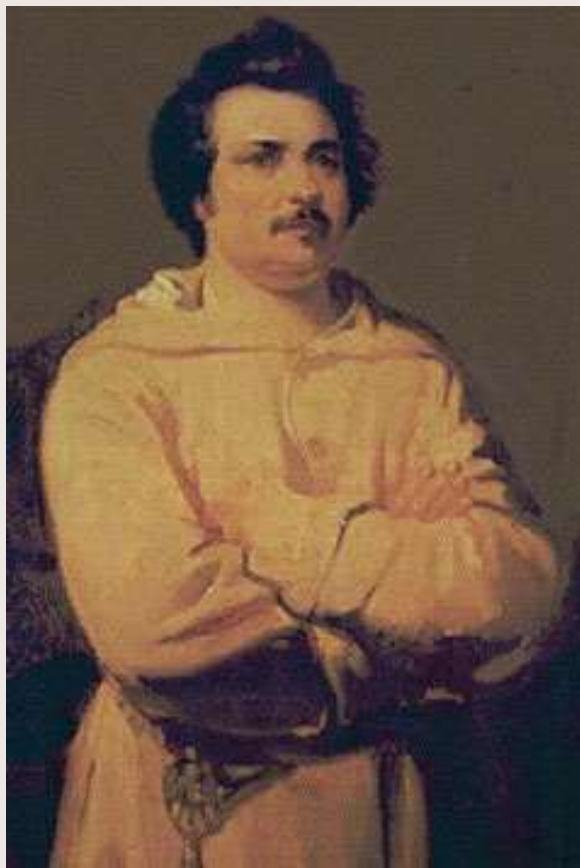
Realizmas ir romantizmas

- Iš pradžių juos sieja bendras tikslas- kova prieš klasicizmo taisykles. Jie mano, kad menas turi kalbėti apie amžininkus ir kelti aktualias dabarties problemas, o ne sekti antika.
- Vėliau realistai kritikuoja romantikus už per didelį svajingumą, atitrūkimą nuo realybės, per didelį žmogaus dvasingumą.

Svarbiausieji žanrai

- Romanas, apysaka, novelė, rečiau- drama.
- Jie geriausiai tiko smulkiai aprašyti namų išorę ir vidų, veikėjų išvaizdą, aprangą, detaliai pasakoti, kaip gyvenama sostinėje ar provincijoje, kaip sekasi aukštuomenės ar žemumų atstovui.
- Labiausiai populiarius socialinis romanas.

Garsiausi prancūzų realistai

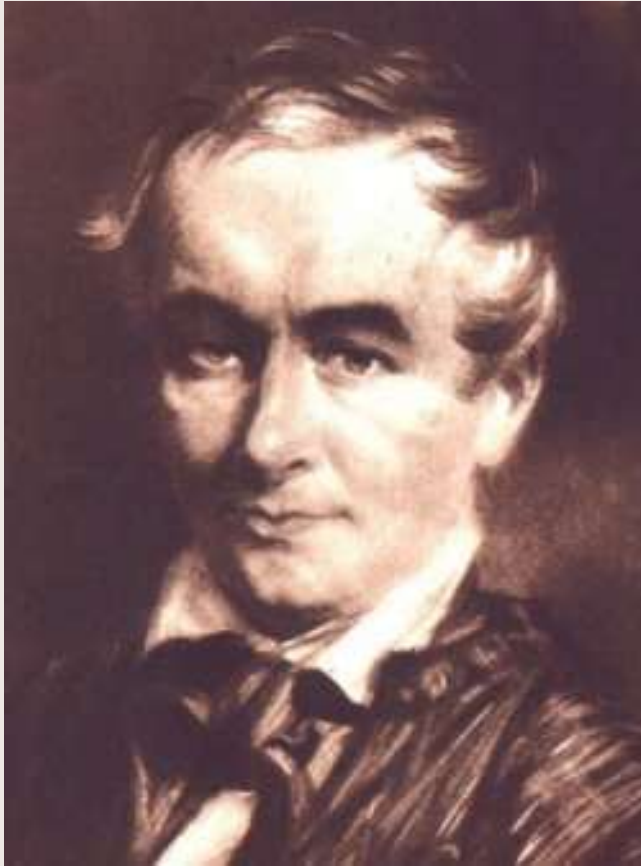
- O. Balzakas (1803-1870)
- “Žmogiškoji komedija” (96 romanų serija)

- Stendalis (Henry Beyle) (1783-1842).
Kaip Napoleono kareivis buvo jo Lietuvoje
- “Raudona ir juoda”,
“Liusjenas Levenas”,
“Parmos vienuolynas”

- G. Floberas (1821-1880)
- “Ponia Bovary”
- “Jausmų ugdymas”

- P. Mèrimè (1803-1870)
- “Karolio IX laikų kronika”
- “Matèjas Falkonè”
- “Lokys”
- Libretas operai “Karmen”

- G. de Mopasanas (1850-1893)
- “Vieno gyvenimo istorija”
- “Mont-Oriolis”
- “Pjeras ir Žanas”

Garsiausi JAV realistai

- T. Dreizeris (1871-1945)
- “Sesuo Kerė”
- “Dženė Gerhart”
- “Genijus”
- “Amerikoniškoji tragedija”

- D. Londonas (1876-1916)
- “Smokas Belju”
- “Jūrų vilkas”
- “Martinas Idenas”

Garsiausi anglų realistai

- V. Tekerėjus (1811-1863)
- “Snobų knyga”
- “Tuštybės mugė”

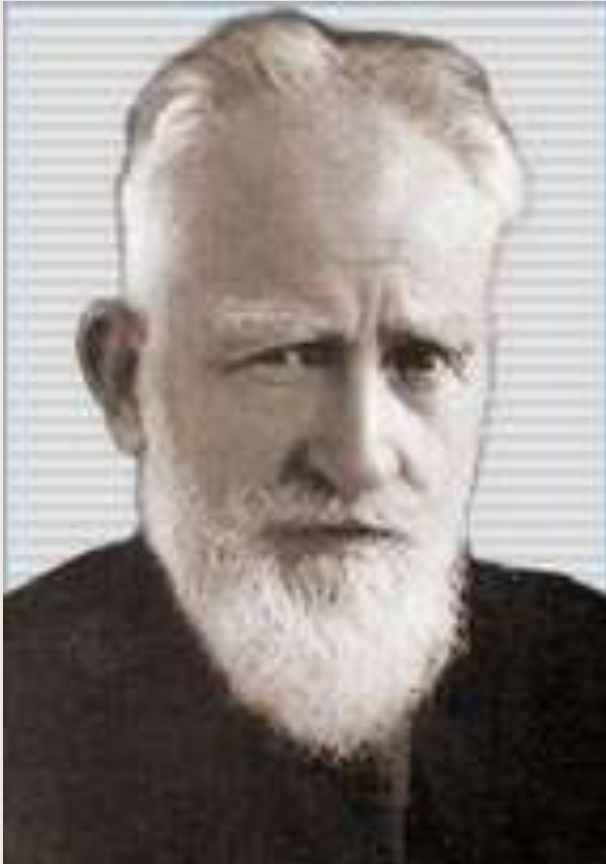

- Č. Dickensas (1812-1870)
- “Pomirtiniai Pikviko klubo užrašai”
- “Oliverio Tvisto nuotyčiai”
- “Senienų krautuvėlė”
- “Deividas Koperfildas”

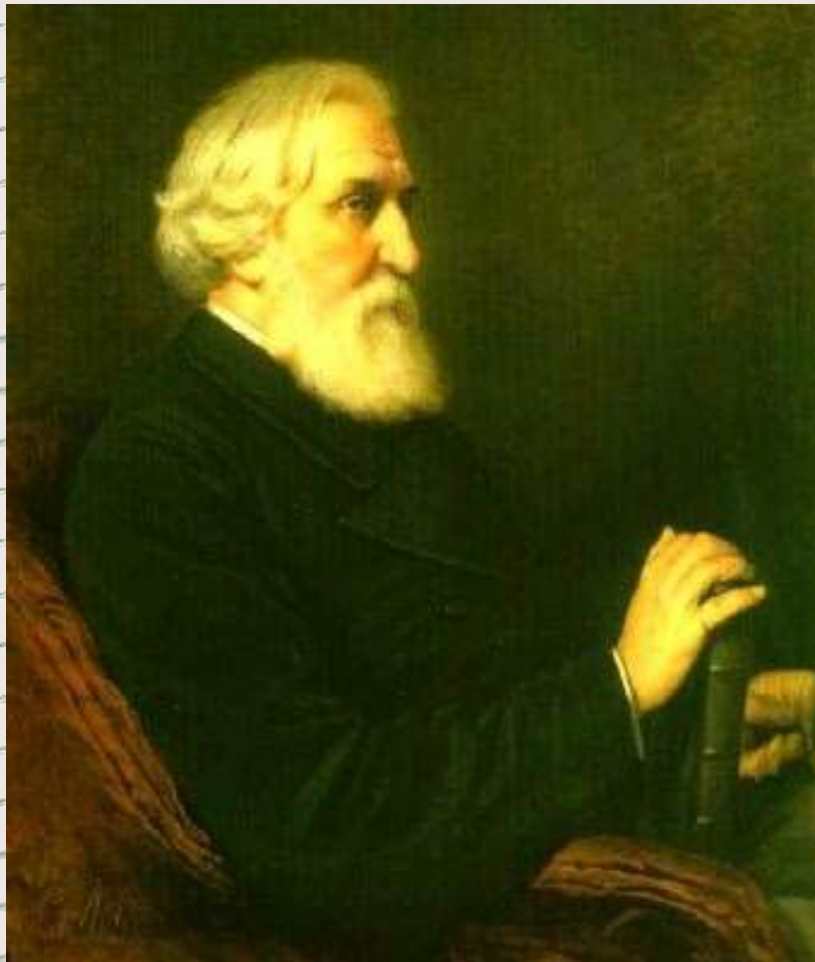
- D. Golsvortis (1867-1933)
- “Forsaitų saga”
- “Fariziejų sala”

Garsiausias anglų realizmo dramaturgas

- B. Šo (1856-1950)
- “Pigmalionas”
- “Sudužusių širdžių namai”

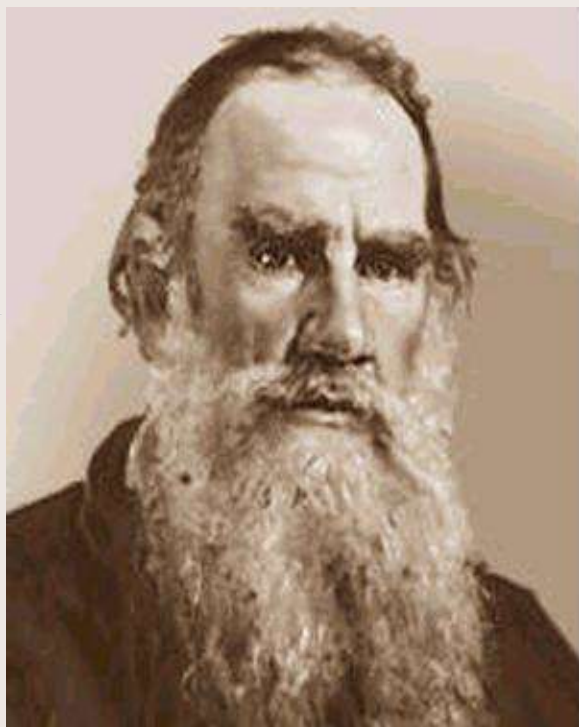
Garsiausi rusų realistai

- I. Turgenevas (1818-1883)
- “Medžiotojo užrašai”
- “Mumu”
- “Bajorų gūžta”
- “Tėvai ir vaikai”

- N. Gogolis (1809-1852)
- “Mirgorodas”
- “Vakarai viensėdyje prie Dikankos”
- “Peterburgo apysakos”
- “Revizorius” (komedija)

- L. Tolstojus (1828-1910)
- “Sevastopolio apsakymai”
- “Karas ir taika”
- “Ana Karenina”
- “Prisikėlimas”

- F. Dostojevskis
(1821-1881)
- “Pažemintieji ir
nuskriaustieji”
- “Nusikaltimas ir
bausmė”
- “Idiotas”
- “Broliai
Karamazovai”

- A. Čechovas (1860-1904)
- “Kaukė”
- “Žmogus futliare”
- “Palata nr.6”
- “Žuvėdra”
- “Dėdė Vania”
- “Trys seserys”
- “Vyšnių sodas”

Garsiausi lenkų realistai

- E. Ożeškova (1841-1910)
- “Prie Nemuno”
- “Žemumos”

Garsiausi lenkų realistai

- B. Prusas
(Aleksandras
Glovackis)
(1847-1912)
- “Lėlė”
- “Faraonas”

- H. Senkevičius (1846-1916)
- “Ugnimi ir kalaviju”
- “Tvanas”
- “Kryžiuočiai”
- “Quo vadis?”
- “Ponas Volodijovskis”

Garsiausias norvegų realizmo dramaturgas

- H. Ibsenas (1828-1906)
- “Brandas”
- “Peras Giuntas”
- “Lėlių namai”
- “Šmėklos”

Garsiausi lietuvių realistai

- Pirmosios rašytojos- Žemaitė, Lazdynų Pelėda, G. Petkevičaitė-Bitė.
- Daug realizmo elementų V. Kudirkos prozoje.
- Jų apsakymams, apysakoms, pjesėms būdinga tamsaus pobaudžiavinio Lietuvos kaimo ir satyrinis caro valdininkų vaizdavimas.

- J. Biliūnas tradicinę tematiką papildė psichologiškumu, krikščioniškąja tematika, kalbėjimu I asmeniu.
- A. Vienuolis, V. Krėvė, Vaižgantas, derinę savo kūryboje su neoromantizmo elementais, ėmė subtiliau vaizduoti žmogaus vidinį pasaulį.

- Nuo XX a. 4-o dešimtmečio vis daugiau rašoma realistinių romanų (V. Mykolaitis-Putinas, J. Grušas, Jonas Marcinkevičius, I. Simonaitytė, P. Cvirka, J. Baltušis)

Realizmas dailēje

- Garsūs yra prancūzų ir rusų realistai.

Prancūzų realistas G. Kurbė (1819-1877)

“Žmogus su kaupučiu”

“Karolis”

Milè J. (1814-1875)

“Angelas”

“Varpų rinkėjos”

Rodenas O. (1840-1917)

Amžinasis pavasaris

Mąstytojas

I. Kramskojus (1837-1887)

"Kristus dykumoje"

I. Repinas (1844-1930)

“Burliokai prie Volgos”

“Kazokai”

Suriko-
vas V.

“Suvoro-
vo žygis
per Alpe

Realistinis teatras

- Vaidyba tikroviška.
- Atkuriamą socialinė ir istorinė aplinka.
- Scenografija tikroviška.
- Garsios Italijos, Prancūzijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Rusijos teatrų mokyklos.

Realistinis teatras Lietuvoje

- XX a. pr. teatras Lietuvoje formavosi kaip realistinis.
- Garsiausi režisieriai: J. Vaičkus, K. Glinskis, A. Oleka-Žilinskas, B. Dauguvietis, R. Juknevičius.
- Garsiausi aktoriai: O. Rymaitė, J. Siparis, J. Petrauskas, A. Vaičiūnaitė, P. Kubertavičius.